

Monet kehitysmaiden taloustieteilijät näkevät globalisaation haitallisena: se vahvistaa monikansallisten yritysten ylivaltaa, tuhoaa työpaikkoja ja marginalisoi köyhiä. Kansalaisten tyytymättömyys voi purkautua levottomuuksina.

B. Vivekanandan
Professori
Jawaharlar Nehru University
New Delhi, Intia

Kuva: Heikki Saukkomaa

Professori Vivekanandanin piti oheisen esitelmän Palkansaajien tutkimuslaitoksessa 7.9.2001.

Globalisaatio ja kehitysmaat¹

Jokaiselle internationalistille globalisaatio tarjoaa houkuttelevan mahdollisuuden, koska se heti innostaa ihmiset laajentamaan näkemystään elämänpiirinsä ulkopuolelle yli maiden, mannerten ja kulttuurien rajojen. Se vie välittömästi ajatukset lähelle sosiaalidemokraattien omaksumaa ”Yhden Maailman” käsitettä. Tässä yhteydessä kannattaa palauttaa mieliin, mitä Sosialistisen Internationaalien perustajat olivat julistaneet Pariisissa heinäkuussa 1889. Heidän mukaansa Internationaalien tavoitteena oli ”luoda sellainen yhteiskunta, jossa kaikki miehet ja naiset sukupuolesta ja kansallisuudesta riippumatta saavat nauttia kaikkien työläisten tuot-

tamasta vauraudesta”. Tästä seurasi kolme perusperiaatetta – tasa-arvo, oikeudenmukainen tulonjako ja solidaarisuus. Julistuksessa korostettiin, että maailman vauraus tulisi jakaa tasaisesti kaikkien ihmisten kesken.

Johtavat sosiaalidemokraattiset ajattelijat Willy Brandt, Bruno Kreisky, Olof Palme ja Kalevi Sorsa antoivat uuden sysäyksen tälle tavoitteelle 1970- ja 1980-luvuilla herättäessään henkiin kansainvälisen solidaarisuuden periaatteen, jonka mukaan sekä kehittyneet maat että kehitysmaat voisivat toimia yhdessä molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla. He kaavailivat globaalia yhteistoimintaa kehitysmaiden auttamiseksi.

Samalla kun Bruno Kreisky esitti uutta Marshall-apua kolmannen maailman kehittämiseksi johti Willy Brandt pohjoisen ja etelän yhteistyötä pohtivaa kansainvälistä komissiota ja suosittelee hedelmällisen kumppanuuden rakentamista kehittyneiden maiden ja kehitysmaiden välille sillä pätevällä perusteella, että kehitysmaiden aseman parantaminen on kehittyneidenkin maiden etujen mukaista. Olof Palme muistutti toistuvasti, että sosialismi merkitsee solidaarisuutta. Kalevi Sorsa täydensi näitä pyrkimyksiä johtamalla Sosialistisen Internationaalin Asestariisuntakomiteaa pyrkimyksensä vapauttaa asestariisunnalla voimavaroja kehitystyöhön.² Kaikkien näiden aloitteiden sisin olemus oli auttaa muodostamaan riistosta vapaa, yhteinen ja kaikkia osapuolia hyödyttävä maailma. Tätä valistunutta näkemystä kannatettiin laajasti kehitysmaissa. Jos globalisaatiota edistetään näiden suuntaviivojen mukaisesti, niin siitä hyötyy koko ihmiskunta.

Nykypäivän globalisaatio

Lähempi tarkastelu kehitysmaiden näkökulmasta paljastaa kuitenkin, että nykyään käynnissä olevassa globalisaatiossa edellä mainitut valistunut lähestymistapa ja hyvät piirteet loistavat poissaolollaan. Sen tavoitteet, puitteet ja suunta johtavatkin eri tielle.

Muutamia vuosia sitten maineikas opettajani, professori M. S. Rajan, esitti syvällisen huomion valtioiden toimintamalleista viimeisten 350 vuoden aikana. Hän totesi, että huolimatta monista muutoksista maailmassa muutamien voimakkaiden valtioiden käyttäytymistä hallitsee yhä halu ajaa omia etujaan muiden maiden kustannuksella, vaikka toimijat ovatkin vaihdelleet eri aikakausina.³ Kenties tämä ytimekäs havainto auttaa meitä ymmärtämään nykypäivän globalisaatioprosessia.

Nyky muodossaan globalisaatio perustuu uuskonservatismille, liberalismille, yksityistämislle, monetarismille, vapaille markkinoille ja kansallisten

etujen ajamiselle kansainvälisessä kaupassa. Se on perusluonteeltaan riiston, alistamisen ja pakottamisen politiikkaa. Yhä lisääntyvässä määrin muuttamat taloudellisen ja teknologisen vallan keskuksat pyrkivät hallitsemaan maailmaa ja organisoimaan maailmantalouden uudelleen omien etujensa mukaisesti uuskolonialismin hengessä. Globalisaatiolla pyritään puuttumaan köyhien maiden itsemääräämisoikeuteen ja omaehtoiseen kehitykseen sekä johtamaan ne velkariippuvuuteen, joka ei ainoastaan heikennä niiden itseluottamusta vaan myös lisää niiden riippuvuutta kansainvälisistä luotottajista. Tämä on aivan toinen tie kuin se, jonka Willy Brandt ja hänen sosiaalidemokraattiset kollegansa hahmottivat.

Nykyisen globalisaation taustafilosofia on siten pohjimmiltaan erheellinen ja haitaksi kehitysmaalle. Muuttamat kehittyneet maat yhdessä monikansallisten yritysten, Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF), Maailmanpankin ja Maailman kauppajärjestön (WTO) kanssa pakottavat kehitysmaat globalisaatioon. Kehitysmaiden kaikkia heikkouksia on käytetty säälittä hyväksi tässä tarkoituksessa.

Modernin teknologian avulla globalisaatio on alkanut symboloida vallan, informaation, varallisuuden ja tuotannon keskittymistä muutaman rikkaan maan ja niiden monikansallisten yritysten käsiin. Se on suunnattu luomaan maailmanlaajuinen vapaisiin markkinoihin nojautuva talousjärjestelmä, jossa valitsee vahvimman oikeus ja jossa monikansalliset yritykset ovat todennäköisimpiä voittajia.

Globalisaatio edellyttää kolmannen maailman talouksien liberalisointia, siis markkinavoimien vapauttamista yksityistämällä sekä purkamalla säätelyä ja kaupan ja pääomaliikkeiden esteitä. Monikansalliset yritykset ajavat tullien alentamista, jotta niiden tuotteet voisivat kilpailla vapaasti, minkä seurauksena kotimaiset tuottajat häviävät

markkinoilta. Samaten ne tavoittelevat vapautta investoida mille tahansa sektorille kehitysmaissa. Monikansallisten yritysten kotimaat, IMF, Maailmanpankki ja WTO auttavat niitä näissä pyrkimyksissä. Jos niiden sallitaan investoida toimialoille, jotka ovat elintärkeitä paikallisten asukkaiden työllisyydelle ja tuloille, niin kehitysmaiden kotimainen teollisuus näivettyy. Pienet ja keskisuuret yritykset menettävät paikalliset markkinansa monikansallisille jätteille, mistä on tuhoisana seurauksena työttömyyttä ja yhteiskunnallista leptomuutta.

Viimeisten 25 vuoden aikana kansainvälisten luotottajien politiikka on saattanut monet kehitysmaat velkailoukkuun. Tätä velkaisten maiden haavoittuvuutta on käytetty globalisaation ja liberalisoinnin edistämiseksi. Velkaongelma sai alkunsa 1970-luvulla, kun estääkseen länsimaista pankkijärjestelmää romahtamasta IMF neuvoi monia kehitysmaita lainaamaan maailman va-

luuttamarkkinoille keretyneitä ns. öljydollareita. Lainanoton rohkaisemiseksi luotiin iskulauseita kuten ”velka ei ole pahasta” ja ”turvallinen lainanotto”, joilla manipuloitiin kehitysmaita. Lisäksi ”lainan-

oton turvallista tasoa” korotettiin jatkuvasti niin, että köyhät maat saatiin velkaantumaan raskaasti. Tämän seurauksena useimmat Aasian, Latinalaisen Amerikan ja Afrikan maat ovat tulleet riippuvaisiksi kansainvälisistä luotottajista. Ne ovat heikkoja ja haavoittuvia yrittäessään kovasti löytää joka vuosi lisäresursseja velanhoitoon. Monet näistä talouksista hukkuvat ulkomaiseen velkataakkaansa.⁴

Kesäkuussa 1999 Kölnissä pidetyn G8-maiden kokouksen yhteydessä luovutettiin kahdeksan miljoonan ihmisen allekirjoittama vetoisuus, jossa vaadittiin velkojen anteeksiantoa.⁵ Velkataaka on kuitenkin sellainen, että useimmat IMF:ltä lainaa saaneet maat pyysivät sitä pian lisää kuolettaakseen en-

Näyttää siltä, että kehitysmaat on pakotettu velkailoukun kautta globalisaatioon.

tisiä lainojaan. Velkataakka heikentää kehitysmaiden kasvumahdollisuuksia.

Eriyistä huomiota on kiinnitettävä IMF:n ja Maailmanpankin rooleihin globalisaatioissa. Vastoin alkuperäisiä tarkoituksiaan näistä instituutioista on tullut poliittisia ja ideologisesti värittyneitä, ja ne näyttävät ottaneen velvollisuudekseen ajaa uuskonservatiivien tavoitteita sitomalla kehitysmaat liberalisointipaketteihin. Niiden tiedetään painostaneen monia kehitysmaita vapauttamaan tavaroiden ja pääoman liikkumista mm. alentamalla tulleja, antamalla luvan ulkomaisten sijoittajien enemmistövaltaan yhteisyrittäksissä ja muuttamalla kansallisen valuutan vapaasti vaihdettavaksi. Avulle asetetaan ehtoja, ja politiikkaa ajetaan ns. rakennesopeutusohjelmien avulla.

Intian entisen ulkoministerin, professori Muchkund Dubeyn mukaan IMF ja Maailmanpankki toimivat ”pohjoisen poliiseina etelässä”.⁶ Velkojen ja lainojen avulla nämä strategisessa asemassa olevat kansainväliset lainanantajat voivat jopa sanella kansallista politiikkaa monissa kehitysmaissa. Esimerkiksi Intian heikkoutta velkamaana hyväksi käyttäen sille on saneltu rakennesopeutusohjelmia, joilla on muutettu talouspolitiikkaa sekä vapautettu kotimarkkinoita ja tuontia. Vuonna 1997 IMF meni vielä pitemmälle yksityiskohtiin vaatimalla Intiaa nostamaan öljytuotteiden hintoja ja poistamaan lannoitteiden tukiaisia. Se vaati myös karsimaan julkista sektoria ja tukiaisia sekä yksityistämään enemmän. Valuuttakurssipolitiikka piti muuttua joustavammaksi sekä avata rahoitus- ja vakuutusmarkkinoita kansainväliselle kilpailulle. Intialle nämä olivat karvaita paloja niellä.

Monelle IMF:n ja Maailmanpankin ohjeita luottavai-

sesti noudattaneelle Latinalaisen Amerikan sekä Itä- ja Kaakkois-Aasian kehitysmaalle globalisaatio on tuottanut suuria vaikeuksia.

Globalisaation ja liberalisoinnin tavoitteena näyttääkin olevan helpottaa monikansallisten yritysten pyrkimyksiä vallata kehitysmaiden kotimarkkinoita. Tällöin pienet ja keskisuuret paikalliset tuottajat häviävät markkinoilta. Monikansalliset yritykset toimivat useilla toimialoilla ja ovat samalla kansallisten hallitusten ja kansainvälisten järjestöjen valvonnan ulottumattomissa.⁷ Huomattakoon, että maailman sadasta suurimmasta taloudesta yli 50 on monikansallisia yrityksiä. Ne hallitsevat noin kahta kolmasosaa maailmankaupasta. Useissa tapauksissa niistä on tullut tosiasiallisia monopoleja, jotka määräävät hinnoista maailmanlaajuisesti.

Kuva: Johnny Korkman/Gorilla

Monet kehitysmaat eivät ole vielä ymmärtäneet, kuinka suuren maailmanvallan monikansalliset yritykset ovat saavuttaneet tuotannossa, kaupassa ja investoinneissa. Itse asiassa niiden rooli maailmanmarkkinoilla tekee pilkkaa vapaakaupasta. Vic Thorpen mukaan ”...’vapaakaupan’ käsite joutuu naurunalaiseksi, kun tiedämme, että kolmannes kaikesta kansainvälisestä kaupasta on yksinkertaisesti yhden ja saman monikansallisen yrityksen tytäryhtiöiden välistä varastojen siirtoa sisäisin hinnoin; vähintään toinen kolmannes muodostuu monikansallisten yritysten myynneistä muille yrityksille; ja suurin osa jäljelle jäävästä kolmanneksesta koostuu tuonnista pienemmiltä kansallisilta alihankkijoilta näille samoille monikansallisille yrityksille.” Hänen mukaansa markkinat ovatkin globaalit mutteivät vapaat.

”Olemme todistamassa globalisaation ohella kansainvälisen kaupan yhtiöittämistä. Maailmantaloutta voidaan siten luonnehtia salaiseksi suunnitelmataloudeksi, jossa valtaa pitävät monikansalliset yritykset. Kansallinen poliittinen prosessi on menettänyt otteensa reaalityaloudesta.”⁸

Teknologia, pääoma ja työllisyys

Globalisaatioon kohdistuvien toiveiden kohottamiseksi sen hyötyjä on vahvasti liioiteltu. Monikansallisia yrityksiä ja suoria sijoituksia on kuvattu teknologian siirtäjinä kehitysmaihin. Tämä väite on kuitenkin todettu pelkäksi propagandaksi. Monikansalliset yritykset ja suorat sijoitukset eivät ole tuoneet mitään kipeästi kaivattua teknologiaa kehitysmaihin. Sen sijaan kehitysmaat ovat kohdanneet uusia esteitä kor-

kean teknologian tuonnille. Esimerkiksi Intia ei toistuvista yrityksistään huolimatta saanut Cray-supertietokoneita Yhdysvalloista. Niinpä Intian oli tuotettava oma supertietokoneensa, *Param*, joka on paitsi alkuperäistä amerikkalaista tietokonetta vastaava myös erittäin kustannustehokas. Kehitys- ja teollisuusmaiden välillä on niinkään vain vähän tutkimus- ja tuotekehittely-yhteistyötä. On havaittu, että Yhdysvaltojen ja Japanin monikansalliset yritykset tekevät tutkimus- ja kehitystyönsä yleensä kotimaissaan.

Toinen liioiteltu väite on, että globalisaatio toisi paljon korkeapalkkaisia työpaikkoja kehitysmaihin. Investoinneissaan monikansalliset yritykset ovat kuitenkin aina asettaneet rikkaat maat ja vauraimmat kehitysmaat etusijalle. Yhdysvaltalaisen Harvard Business Schoolin professori Bruce Scott tuo tämän piirteen esille tuoreessa artikkelissaan: ”Vuosina 1980–97 suorien sijoitusten kanta kohosi lähes seitsenkertaiseksi, ja sen suhde maailman BKT:hen nousi neljästä kahteentoista prosenttiin. Kuitenkin köyhimpiin maihin sijoitettiin hyvin vähän. Vuonna 1997 noin 70 % suorista sijoituksista suuntautui yhdestä rikkaasta maasta toiseen, kahdeksan kehitysmaata sai noin 20 %, ja jäljelle jäävä 10 % jakaantui yli sadan köyhän maan kesken. Maailmanpankin mukaan v. 1992–98 kaikista kehitysmaihin suuntautuneista suorista sijoituksista alle 7 % kohdistui köyhimpiin maihin. Samaa aikaan kehitysmaiden pääomamarkkinoiden vapauttaminen antaa rikkaiden maiden suuryrityksille tilaisuuden valtauksiin, jotka tuovat mieleen kolonialismin. Rikkaat maat eivät suinkaan sattumalta vaadi avoimia markkinoita silloin, kun ne ovat etulyöntiasemassa...”⁹

Näin ollen suorat sijoitukset eivät juurikaan kykene luomaan korkeapalkkaisia työpaikkoja kehitysmaihin. Sitä paitsi monikansallisten yritysten pääomavaltaiset korkean teknologian sijoitukset tuhoavat miljoonia olemassa olevia ja mahdollisia työpaikkoja kehitysmaissa. Jonkin verran uusia

työpaikkoja saattaa toki syntyä halpojen työvoimakustannusten siivittäminä, mutta monissa kehitysmaissa globalisaatiosta on seurannut työttömyyttä.

Globalisaatio hävittää kohtuupalkkaisia ja turvattuja työpaikkoja ja synnyttää tilalle matalapalkkaisia epäsäännöllisiä työsuhteita. Esimerkiksi Intiassa työllisyys on heikentynyt merkittävästi globalisaation myötä. Talouden uudistaminen johti myös epäsäännöllisten työsuhteiden osuuden kasvuun 31,2 prosentista 37 prosenttiin v. 1988–98.¹⁰ Lisäksi on syntynyt pienten ja keskisuuren alihankkijoiden verkostoja, joissa välittäjät riistävät työntekijöitä. Työpaikat ovat näissä verkostoissa matalapalkkaisia ja turvattomia. Tämä globalisaatioon liittyvä uusi ilmiö on lisännyt ihmisten kokemaa stressiä ja epävarmuutta työpaikoistaan.

Olen vakuuttunut, että pitkäaikais-työttömyys on kaikkialla sosiaalisesti ja poliittisesti vaarallista, koska se toimii kasvualustana ääriliikkeille, jotka voivat saattaa maan epädemokraattiselle tielle, järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja yhteiskunnallisiin levottomuuksiin. Myös muukalaisviha voi kasvaa nopeasti sellaisessa ilmapiirissä. Sen tähden minkään järkevän hallituksen ei tulisi harjoittaa politiikkaa, joka johtaa työttömyyteen ja yhteiskunnallisiin levottomuuksiin. Meidän tulee muistaa se, että nuorisotyöttömyys oli keskeinen tekijä, joka johti 1930-luvulla Euroopassa kansallissocialismin ja fasismin nousuun ja lopulta katastrofiin – toiseen maailmansotaan.

Minulla ei ole epäilystäkään siitä, että jos monikansallisten yritysten annetaan tuhota työllisyyttä ylläpitäviä pieniä ja keskisuuria yrityksiä kehitysmaissa, niin tästä seuraava työttömyys ruokkii yhteiskunnallisia levottomuuksia, jotka murentavat näiden maiden demokratiaa. Historia osoittaa, että yhteis-

kunnallisten levottomuuksien vaivaman maan kehitys pysähtyy, kun se tuhlaa voimavarojaan taisteluun niitä vastaan.

Potentiaalinen laajamittainen ulkomaisen pääoman tuonti osoittautui myös katteettomaksi lupaukseksi kehitysmaille, joita viekoiteltiin mukaan

globalisaatioon, liberalisointiin ja yksityistämiseen. Maailmanpankin uusimpien tilastojen mukaan globalisaatiosta on seurannut pääoman nettoulosvirtausta kehitysmaista. Sen *Global Development Finance*-julkaisun mukaan pääomia siirtyi kehittyneistä maista kehitysmaihin 143 miljardia dollaria v. 1991 ja vastakkaiseen

suuntaan 17 miljardia dollaria, mutta v. 2000 vastaavat luvut olivat 299 ja 307 miljardia dollaria. Näin ollen v. 2000 kehitysmaat veivät nettomääräisesti 8 miljardia omaa pääomaansa kehittyneisiin maihin. Siis edes ulkomaisten investointien näkökulmasta globalisaatio ei ole hyödyttänyt kehitysmaita merkittävästi. Päin vastoin kehitysmaat ovat menettäneet pääomiaan teollisuudelle. Sitä paitsi miljardeja dollareita virtaa etelästä pohjoiseen joka vuosi kauppaa liittyvinä etuina, velanhoitona, tekijänoikeusmaksuina, ulkomaisten sijoitusten voittoina ja pääomapakona. Tämä resurssien laajamittainen ulosvirtaus lamauttaa kehitysmaita.

Kuluttajien valinnanvara, hinnat ja markkinoille pääsy

Lupaus kuluttajien valinnanvaran lisääntymisestä globalisaation myötä on myös osoittautunut katteettomaksi, koska monikansalliset yritykset ovat järjestelmällisesti vallanneet markkinoita ja käytännössä supistaneet valinnanvaraa syrjäyttämällä potentiaalisia kilpailijoitaan markkinoilta. Monikansalliset yritykset, jotka hallitsevat kahta

Globalisaation tueksi esitetyt kaksi argumenttia – pääomien ja teknologian virtaaminen kehitysmaihin – eivät saa vahvistusta.

Kuva: Heikki Saukkomaa

Kehitysmaiden kuluttajat ja tuottajat eivät hyödy globalisatiosta, sanoo Professori Vivekanandan.

kolmasosaa maailmankaupasta ja organisoivat tuotannon ja jakelun globaalilla tasolla, ovat käyttäneet laajasti sähköisiä tiedotusvälineitä manipuloidakseen kuluttajia ja harmonisoidakseen heidän tottumuksiaan kaikkialla maailmassa. Siten globalisaatio on tosiasiasa vähentänyt kuluttajien valintamahdollisuuksia.

Vielä eräs globalisaation sivutuote kehitysmailla on ollut hintojen globalisointi ilman tulojen globalisointia, mikä on johtanut köyhien marginalisoitumiseen kaikkialla. Esimerkiksi rikkaiden maiden lääkeyhtiöiden hinnoittelupolitiikan ja IMF:n ja Maailmanpankin saneleman terveydenhuoltosektorin yksityistämisen seurauksena kehitysmaissa menehtyy miljoonia köyhiä ihmisiä, joilla ei ole varaa maksaa lääkkeitään samaa hintaa kuin teollisuus-

maissa. Emme saa unohtaa, että Maailmanpankin raportin mukaan 1,2 miljardin ihmisen (viidesosan koko ihmiskunnasta) tulot jäävät alle yhden dollarin päivässä. Saharan eteläpuoleisen Afrikan asukkaista 46 % kuuluu tähän kategoriaan.¹¹ Tässä yhteiskunta-kerroksessa haavoituvimpia ovat lapset ja vanhukset, joiden kuolleisuus väistämättä kohoaa. Intialainen taloustieteilijä Deepak Nayyar on hiljattain sanonut, että globalisaatio on avannut uuden ulottuvuuden kadun miehen kulutusmahdollisuuksien kaventamiseen, mikä on omiaan lisäämään turhautumista ja vieraantumista.¹² Näin ollen meidän pitää tarkastella globalisaation, liberalisoinnin ja yksityistämisen vaikutuksia köyhien ihmisten kannalta, jotka eivät nauti hyvinvointivaltiojärjestelmien suojaa. Lisäksi on todettava, että henkeä kohti laskettujen tulojen suhde rikkaiden ja köyhien maiden välillä on 58:1. Globalisaation nykyinen kehityssuunta vain leventää tätä kuilua, mutta tätä trendiä ei pidä edistää.

Globalisaatio ja liberalisointi eivät ole merkittävästi edistäneet kehitysmaiden tuotteiden pääsyä teollisuusmaiden markkinoille etupäässä siksi, että jotkut niiden innokkaat kannattajat ovat syyllistyneet kaksinaismoraaliin. Monien heistä on havaittu saarnaavan vapaiden markkinoiden puolesta samalla kun he ovat harjoittaneet protektionismia ja yrittäneet sulkea kehitysmaiden tuotteita markkinoiltaan yhden jos toisenkin tekosyn varjolla. Intian esi-

merkki ei tässäkään suhteessa ole kovin rohkaiseva. Globalisaatio ei ole parantanut Intian teollisuustuotteiden pääsyä Lännen markkinoille millään tavalla. Sitä paitsi viime vuosina teollisuusmaat ovat asettaneet tuonnille Intiasta erilaisia ei-tullimuotoisia esteitä milloin milläkin tekosyillä – teknisillä, hygieenisillä ja työelämän standardeilla tai käyttämällä patentointikeinoja kuten esimerkiksi patentoimalla Intian pohjoisosissa viljeltävän Basmati-riisin yhdysvaltalaiselle RiceTechille. Toinen hyvä esimerkki on se, kuinka suosittu intialaiset keinosilkkipaidat jouduttiin vetämään Yhdysvaltojen markkinoilta, koska niiden sanottiin olevan muka helposti syttyviä.

Euroopassakin Intian vientiä on vaikeutettu uusilla ei-tullimaisilla esteillä. Euroopan unionin huhtikuussa 1998 voimaan tullut säädös, etteivät ihmiset saa koskea maitotuotteisiin lypsyn ja vähittäismyynnin välillä, on selvästi tähdätty vastoin Intian tavoitteita tulla maitotuotteiden merkittäväksi viejäksi. Kumma kyllä tähän saakka käytetty sterilointitekniologia ei yhtäkkiä täytä EU:n terveysstandardeja! Kaksinaismoraalia ilmentää sekin, että samalla kun länsimaat ovat vaatineet Intiaa avaamaan omat kotimarkkinansa tuonnille ne ovat samalla sulkeneet omia markkinoitaan Intian vienniltä.

Kehitysmaissa kytee tyytymättömyys

Vastenmielistä globalisaatiossa on, ettei sitä ole edistetty avoimena, rationaalisena ja rakentavana prosessina. Yleensä sitä on tyrkytetty kehitysmaille. Muutamat ulkomaiset valtakeskukset ovat jatkuvasti pakottaneet ne siihen sen jälkeen kun niiden heikkouksia on käytetty hyväksi vaikeina aikoina. Tämä ilmentää globalisaation nykyistä epäoikeudenmukaista ja riistävä osaa, joka purkautuu aikanaan. Niinpä kehitysmaissa useat alun perin globalisaatiota, liberalisointia ja yksityistämistä kannattaneet ihmiset ovat nyt kääntyneet sen vastustajiksi.

Intiassa yhä useammat taloustieteilijät ovat ilmaisseet julkisesti tyytymättömyytensä globalisaatioon.¹⁵ Merkittävin tyytymättömyyden ilmaus saatiin kuitenkin Intian presidentin K.R. Narayanin itsenäisyyspäivän puheessa 25.1.2000. Verhotussa varoituksessaan presidentti sanoi: ”Pitkään kärsineiden kansalaisten raivo purkautuu, jollei liberalisoinnin, yksityistämisen ja globalisaation kolmisuuntainen pikakaista tarjoa ”turvallisia suojateitä” Intian vähäosaisille. Moni yhteiskunnallinen kuo-hunta voidaan nähdä seuraukseksi siitä, että on laiminlyöty yhteiskunnan alimmat kerrokset, joiden tyytymättömyys puhkeaa väkivallaksi.”¹⁴

Voimakkain kansainvälinen globalisaatioon kohdistuvan tyytymättömyyden ilmaus nähtiin hiljattain Genovassa G7-maiden johtajien edessä, kun he tapasivat siellä huippukokouksessaan heinäkuussa 2001. Mielenosoittajat kiinnittivät G7-maiden johtajien huomion siihen, kuinka köyhät ihmiset joutuvat kärsimään välittömästi aina, kun alhaisen tulotason maat pakotetaan omaksu-maan markkinajohtei-nen globalisoitu järjes-telmä. G7-maiden johtajat myönsivätkin ensimmäistä kertaa sen, että globalisaatiosta täytyy koitua hyötyjä kaikille,¹⁵ mutta he eivät ole vielä tehneet selväksi, kuinka he aikovat päästä tähän tavoitteeseen. G7-maiden julki-lausuman uskottavuus punnitaan tulevina vuosina.

Sosiaalisten normien tulee olla keskeisessä asemassa, jos globalisaatiolla tahdotaan edistää tasapainoista maailmanlaajuisesta keskinäisriippuvuutta. Tänä päivänä globalisaatio toimii kuitenkin ilman sellaisia sosiaalisia normeja nälän ja köyhyyden voittamiseksi kehitysmaissa. On järjenvastaista jättää ihmisten hyvinvointi markkinavoimien armoille, eikä se tiedä hyvää köyhille

ihmisille, jotka marginalisoituvat kaikkialla jokaisessa globalisaatioon johtavassa käänteessä. Eriarvoisuus on lisääntynyt kehitysmaissa liberalisoinnin ja yksityistämisen myötä. Näin on tapahtunut ennen muuta siksi, että globalisaatiota on tavoiteltu liberalisoinnin ja säätelyn purkamisen tietä, ja sen päähuomio on rajoittunut edistämään vapaakauppaa, voittoja ja monikansallisia yrityksiä eikä parantamaan köyhien ihmisten elintasoja köyhien ihmisten elintason parantamiseen.

Tätä asiointilaa ei voida korjata tyydyttävästi, ellei kehitysmailla anneta tosiasiallista sananvaltaa maailmanlaajuisessa makrotaloudellisessa päätöksenteossa. Voimakkaat teollisuusmaat sekä kansainväliset instituutiot kuten Maailmanpankki ja IMF sanelevat pelisäännöt. Tässä tilanteessa kehitysmaiden on turha toivoa, että ne saisivat osansa globalisaation hyödyistä.

Niinpä kehitysmaiden näkökulmasta syntyikin vääjäämättä pessimistinen kuva nykyisestä globalisaatiosta. Kehitysmailla se on hyppy pimeyteen, ja sen seuraukset jäävät käsittämättömiksi. Tämä ei merkitse, etteikö globalisaatiolla olisi myönteisiä vaikutuksia missään kehitysmaassa. Talouskasvua on tietysti tapahtunut joissakin kehitysmaissa. Useimmille kehitysmailla vaikutukset ovat kuitenkin olleet kielteisiä. Globalisaatio on ylläpitänyt köyhyyttä,

alennustilaa ja yhteiskunnallista le-vottomuutta kehitysmaissa ja lisännyt köyhien ihmisten haavoittuvuutta. Tu-loerot ja työttömyys ovat kasvaneet. Teollisuus- ja kehitysmaiden välinen kuilu on myös leventynyt nopeasti. Näin ollen kehitysmaiden näkökulmasta koko nykyinen globalisaatio-ohjelma on suunnattu niiden kansantalouksien heikentämiseen ja muuttaman rikkaan maan ja niiden moni-

kansallisten yritysten ylivallan säilyttämiseen. IMF:ää, Maailmanpankkia, WTO:ta ja G7:ää voidaan pitää aktiivisina kumppaneina tässä globalisaatioprojektissa. Mutta emme voi sivuuttaa sitä tosiseikkaa, että järjetön globalisaatio on rapauttanut monia kansantalouksia Latinalaisessa Amerikassa, Itä- ja Kaakkois-Aasiassa ja Afrikassa. Nykyinen maailmanlaajui-nen taantuma ei tiedä hyvää globalisoituneille talouksille. Kehitysmaiden köyhdyttäminen ei ole paras tie taata rauha, vauraus ja vakaus maailmas-sa.

Epäilemättä nyt on syntymässä globalisoitu maailma, joka kuuluu ensisijaisesti muutamalle hallitsevalle ja voimakkaalle maalle ja niiden monikansallisille yrityksille. Tässä maailmassa avainasemassa kaikessa taloudellisessa toiminnassa ovat monikansalliset yritykset eivätkä valtiot. Mutta olen vakuutunut siitä, että tullakseen myönteiseksi voimaksi globalisaatioon olisi saatava valistuneempi lähestymistapa, joka voisi kohottaa elämänlaatua kaikkialla maailmassa. Tällöin tarvitaan vaihtoehtois-ta egalitaarista lähestymistapaa, joka tähtää ”yhden maailman” rakentamiseen kansainvälisen solidaarisuuden varaan. Tarvitaan maailmanlaajuisesti vastuun-tuntoisempaa globalisaatiota, joka tunnustaa ihmisten oikeudet kaikkialla ja tarpeen poistaa eriarvoisuuksia niiden saavuttamiseksi. Willy Brandtin, Bruno Kreiskyn, Olof Palmén ja Kalevi Sorsan asiaankuuluvat ajatukset kansainvälisen solidaarisuuden varaan rakentuvasta yhteistyöstä kehittyneiden maiden ja kehitysmaiden välillä on otettava takaisin maailmanlaajuisen keskusteluun. Se on koko ihmiskunnan etu.

VIITTEET

¹ Suomennos: Petri Böckerman.

² Ks. tarkemmin B. Vivekanandan (1997), *International Concerns of European Social Democrats*, London: Macmillan ja New York: St. Martin's.

³ M.S. Rajan (1995), "Reforming the Sovereign State System: A Non-aligned Perspective", teoksessa Kanti P. Bajpai & Harish C. Shukul (toim.), *Interpreting World Politics*, New Delhi: Sage, 206–208.

⁴ B. Vivekanandan, emt., 48–58.

⁵ *Indian Express* (New Delhi), 19.6.1999.

⁶ Muchkund Dubey, *Globalization, Inter-dependence and Global Institutions*, käsikirjoitus, 12.

⁷ B. Vivekanandan, emt., 59–62.

⁸ Vic Thorpe (1999), "Global Unionism: The Challenge", teoksessa Ronaldo Munck & Peter Waterman (toim.): *Labour Worldwide in the Era of Globalization*, London: Macmillan.

⁹ Bruce R. Scott (2001), "The Great Divide in the Global Village", *Foreign Affairs*, January/February, 160–164.

¹⁰ Ruddar Dutt (2000), "Hidden Dangers of Economic Reforms", *The Hindu Business Line*, 19.10.2000.

¹¹ Robert J. Samuelson (2001), "The Spirit of Capitalism", *Foreign Affairs*, January/February.

¹² Professor Deepak Nayyarin Prem Bhatia Memorial-luento "Democracy and Development: The Indian Experience" 11.8.2001 New Delhissä. Ks. *The Hindu* (Madras), 12.8.2001.

¹³ Eräs intialainen taloustieteilijä, professori Ruddar Dutt (ks. emt.) on sanonut, että tuonnin vapauttaminen on suuresti vahingoittanut Intian taloutta. Toinen taloustieteilijä, Vikram Chadha on sanonut: "...kaiken kaikkiaan tähän asti Intian integroituminen globaalitalouteen on ollut sille enemmän haitaksi kuin vauhdittanut talouskasvuamme". Ks. Vikram Chadha (1999), "Implications of India's Global Orientation During the 90's: Accomplishment and Pitfalls", teoksessa P.P. Arya & B.B. Tandon (toim.), *Multinationals versus Swadeshi Today: A Policy Framework for Economic Nationalism*, New Delhi: Deep and Deep, 38–61.

Vielä eräs taloustieteilijä on sanonut: "Tarkasteltaessa vuoden 1991 jälkeistä aikaa tulemme siihen melko pessimistiseen johtopäätökseen, etteivät uudistukset eivä kenneet loppujen lopuksi synnyttämään suotuisia tarjontapuolen tekijöitä, joita olisimme niiltä odottaneet. Ks. Subir Gokarn (2000), "Economic Reforms, Growth and Inflation in India", teoksessa Subhashis Gangopadhyay & Wilma Wadhwani (toim.), *Economic Reforms for the Poor*, New Delhi: Konark.

¹⁴ Presidentti K.R. Narayananin puhe televisioitiin 25.1.2000 Intian itsenäisyyspäivän aattona.

¹⁵ *The Pioneer* (New Delhi), 5.8.2001.